

SECTION 2. SOCIOLOGY AND PSYCHOLOGY OF POLITICS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-607-2-3>

THE PSYCHOLOGY OF POLITICAL LEADERSHIP IN PRESENT-DAY

ПСИХОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

Kyrychenko A. V.

*PhD in Psychology,
Senior Lecturer at the Department of
Military Psychology
National Defence University of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Кириченко А. В.

*доктор філософії у галузі психології
(PhD),
старший викладач кафедри
військової психології
Національний університет оборони
України
м. Київ, Україна*

Політичне лідерство –
це мистецтво примножувати силу інших
навіть у часи війни, коли кожне рішення
визначає долю українського народу.
Андрій Кириченко

Політичне лідерство завжди було одним із ключових чинників розвитку суспільства, адже від особистісних якостей, стилю управління та психологічного впливу лідера залежить не лише ефективність політичних процесів, а й стабільність держави. У сучасних умовах глобальних криз, зокрема російсько-української війни, інших воєнних конфліктів, інформаційних війн та швидкого розвитку цифрових технологій психологічний вимір лідерства набуває особливої актуальності. Ще давньокитайський стратег Сунь-Цзи зазначав: “Полководець, який володіє мудрістю, щирістю, гуманністю, мужністю і суворістю, може вести за собою народ”. Ця думка має стратегічне значення і в наш час, адже лідерство неможливе без гармонії раціональних і моральних якостей [1].

У свою чергу Карл фон Клаузевіц наголошував, що “війна є продовженням політики іншими засобами”, підкреслюючи важливий

психологічний характер рішень, які приймає політичний лідер. Його відоме твердження про те, що справжній керманіч має “холодний розум і гаряче серце”, яскраво ілюструє необхідність поєднання раціональності й емоційної сили у політичному управлінні [2].

Наявну важливість цієї проблеми підтверджують і сучасні діячі. Джон Кеннеді, 35-й президент США (1961–1963), наголошував: “Ми – це те, що ми повторюємо. Відмінність не є дією, а звичкою”, підкреслюючи важливість стабільності та послідовності у поведінці лідера. Джо Байден, 46 президент США (2021–2025), вбачає у лідерстві насамперед емпатію: “Важливо бачити людей як особистостей з гідністю... Бути хоробрим, щедрим у розподілі заслуг” [3]. Приклад прем’єр-міністра Нової Зеландії (2017–2023) Джасінди Ардерн продемонстрував нову модель політичного керівництва, де “сила ґрунтується на людяності, а присутність не потребує панування” [4].

Особливого значення набуває політичне лідерство президента Південно-Африканської Республіки Нельсона Мандели (1994–1999), який підкреслював, що “лідер – це той, хто показує шлях і веде за собою, навіть коли шлях важкий”, а справжнє лідерство “полягає не у владі над людьми, а в служінні їм”. За його переконанням, основа лідерства – терпіння, сміливість і віра у спільну мету” [5].

Слово “лідер” походить від англійського *leader* – “той, хто веде”. У політичному сенсі воно визначає особу, яка не лише займає формальну посаду, але й здатна впливати на свідомість, поведінку та соціальні настрої людей. На відміну від керівництва, яке передбачає офіційні владні повноваження, політичне лідерство спирається на психологічний авторитет, довіру та здатність до мобілізації суспільства [6].

Сучасні дослідження вказують, що психологія політичного лідерства формується на перетині когнітивних, емоційних і комунікативних характеристик особистості. Лідер має не тільки раціонально аналізувати політичну ситуацію, але й демонструвати емпатію, емоційну стійкість та здатність передавати суспільству впевненість у майбутньому [7].

Політичне лідерство виконує низку важливих функцій:

1. Формування колективної ідентичності. Лідери виступають носіями ідей, які об’єднують націю. В умовах війни ця функція проявляється особливо виразно, адже саме політичний лідер здатен консолідувати суспільство навколо ідеї національної єдності та спільної боротьби [7].

2. Мобілізація ресурсів. Лідери надихають громадян на активну участь у політичних і соціальних процесах. Психологічна складова тут полягає у здатності пробуджувати довіру, почуття відповідальності та готовність діяти заради спільних цілей [7].

3. Управління емоційним кліматом. Важливим аспектом сучасного політичного лідерства є контроль і спрямування суспільних емоцій. У кризових ситуаціях лідер виступає символом стабільності та моральної сили [8].

4. Прогнозування та адаптація. Психологічна гнучкість і стратегічне мислення дозволяють політичному лідерові передбачати суспільні зміни та адаптувати свої дії до нових умов [8].

Політичне лідерство в Україні зазнало істотних трансформацій під впливом російсько-української війни. Сучасний політичний лідер змушений не тільки ухвалювати стратегічні рішення, але й виступати психологічним “якорем” для суспільства. Довіра до лідера в умовах війни безпосередньо впливає на морально-психологічний стан громадян та їхню готовність протистояти агресії [9].

Приклад України демонструє, що сучасний політичний лідер має поєднувати в собі якості воєначальника, дипломата і психолога. Саме ця багатовимірність дозволяє ефективно управляти суспільними процесами та формувати відчуття стійкості у громадян.

Отже, психологія політичного лідерства в умовах сьогодення ґрунтується на взаємодії емоційного інтелекту, комунікаційних навичок і здатності мобілізувати суспільство в умовах глобальних викликів. Війна актуалізувала потребу у політичних лідерах нового типу – тих, хто не лише керує, а й надихає, формує психологічну витривалість та здатність суспільства до консолідації.

Література:

1. Сунь-цзи. Мистецтво війни / пер. з кит. та передм. В. Рибалкіна. Харків : Фоліо, 2020. 224 с.
2. Клаузевіц К. фон. Про війну/ пер. з нім. В. Шовкуна. Київ : Основи, 2002. 480 с.
3. Biden shares his biggest leadership lessons in a speech to HR leaders. URL: https://www.businessinsider.com/leadership-lessons-former-president-biden-hr-professionals-2025-7?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 03.09.2025).
4. Джасінда Ардерн: Емпатія в умовах пандемії. URL: <https://50vidsotkiv.org.ua/dzhasinda-ardern-empatiya-v-umovah-pandemiyi/> (дата звернення: 03.09.2025).
5. Мандела Н. Довга дорога до свободи. Харків : КСД, 2021. 704 с.
6. Політологічний енциклопедичний словник. / ред. Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкін ; упоряд. В. П. Горбатенко, А. Г. Саприкін. Київ : Генеза, 1997. 400 с
7. Лисюченко С. С. Психологія політичного лідерства. Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та

соціально-економічні аспекти. Одеса, 2020. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/15068/1/Lysiuchenko%2020.pdf> (дата звернення: 03.09.2025).

8. Психологія лідерства : навч. посібн. / за заг. ред. к. психол. н., проф. О. В. Винославської. Київ : КВІЦ, 2020. 252 с.

9. Поліщук Ю. В. Вплив російсько-української війни на загально-національну ідентичність громадян України. Український соціум: політико-психологічний вимір зміни поколінь. Київ, 2023. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/Ukrainskyj_sotsium_polityko-psykholohichnyj-vymir.pdf (дата звернення: 03.09.2025).